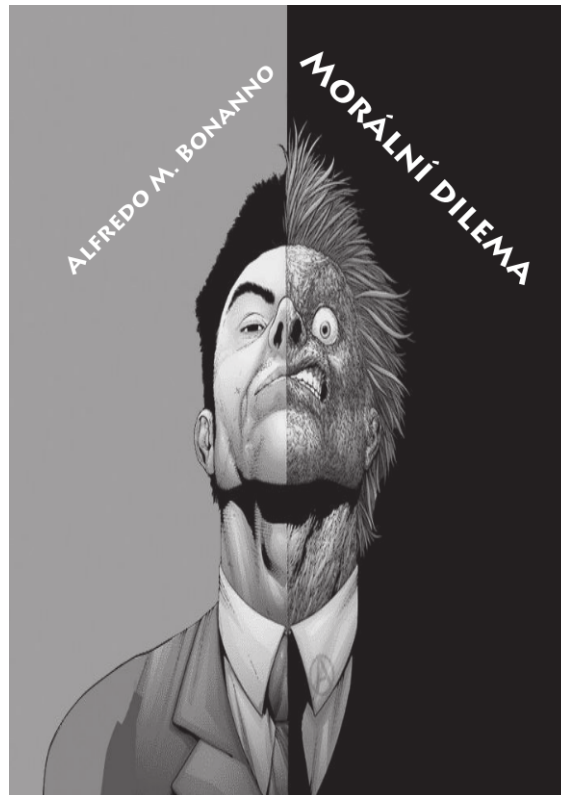

Morální dilema

Alfredo M. Bonanno

Pokud chceme provést nějakou akci, tak nám nestačí pouhé ospravedlnění, že je to tak „správné“. Tuto úvahu totiž ovlivňují další faktory, z nichž některé, jako je třeba základní problém morálních zásad, nemají nic společného s oprávněností toho či onoho činu. Můžeme to pozorovat na potížích, jež mají mnozí soudruzi při uskutečňování akcí, které svým významem nejsou nikterak výjimečné.

V těchto případech do hry zasahují morální zábrany. Ty vedou ke vzniku skutečného morálního dilematu, které s sebou přináší jen těžko předvídatelné následky.

Kupříkladu již nějaký čas poukazujeme na zbytečnost nenásilných masových demonstrací. Místo nich navrhuje pořádat demonstrace, které zůstanou masové, ale na rozdíl od těch nenásilných budou organizovány povstalecky. To znamená, že je budou doprovázet drobné útoky proti kapitalistickým strukturám, které jsou zodpovědné za současný stav vykořisťování a genocidy ve světovém měřítku.

Stojí za úvahu se krátce zamyslet nad různými názory a postoji k takovým útočným akcím. Otázkou jejich metod a politické motivace však ponecháme stranou.

Ať už se na tento problém budeme dívat jakkoli teoreticky, musíme si uvědomit, že nás všechny pronásledují různé přízraky. Jedním z nich je soukromé vlastnictví. Dalšími jsou lidské životy, Bůh, dobré chování, pohlaví, tolerance vůči názorům druhých, a tak dále. Chceme tím říci, že co se soukromého vlastnictví týče, všichni ho odmítáme a stavíme se proti němu. Avšak ve chvíli, kdy na něj skutečně vztáhneme ruku, začne v našich myslích zvonit na poplach.

Bez toho, abychom si to v onu chvíli uvědomovali, nás ovlivňují staletí morálního formování člověka. Toto formování má dva důsledky: na jedné straně zažíváme to známé vzrušení z něčeho zakázaného (což vede mnohé soudruhy k hloupým a malicherným krádežím, které přesahují akutní potřeby) a na straně druhé pocítujeme rozpaky z „nemorálního“ jednání. Tím prvním důsledkem, kterým je zmíněný pocit „vzrušení“, se nehodlám zabývat a raději ho přenechám těm, které to baví. Naopak se chci zaměřit na otázku „rozpaků“ z „nemorálního“ jednání.

Pravdou je, že nás všechny zredukovali na zvířecí stav „stáda“. Morální zásady, které všichni sdílíme (dokonce i ti, kteří je teoreticky nesdílejí) jsou „altruistické“. Jsou z podstaty rovnostářské a úctyhodné. Nicméně, oblasti této morálky jsou zatím neprozkoumané. Kolik soudruhů, kteří například prosazují volnou lásku, by se zhrozilo jen při pohledu na svoji nahou sestru? Určitě ne málo.

Podobně tak zůstáváme otroky morálky, kdykoli se snažíme před sebou samými – a před soudem dějin – ospravedlnit útok na soukromé vlastnictví tím, že je správné brát si to, co nám bylo ukradeno.

Když totiž necháme ostatní, aby posuzovali, kdo má a nemá právo být označen jako vyvlastňovatel, dáváme tak za pravdu našim minulým pánům.

Tímto tempem jdeme od jednoho ospravedlnění k druhému a aniž bychom si to málem uvědomili, stanou se z nás kazatelé morálky. Schválně říkám „málem“, protože si to uvědomujeme, ale děsí nás to.

Vzít druhým lidem jejich majetek má sociální význam. Je to akt vzpoury a přesně v tomto duchu se musíme dívat na jeho vlastníky jako na třídu a ne pouhé jednotlivce, kteří něco vlastní. Nejsme však nihilisty, kteří nevidí rozdíl mezi tím brát z kapsy této třídy boháčů a brát z talíře chudých žebráků.

Expropriace je významná právě svým třídním kontextem a nikoli tím, že by se bral majetek lidem, kteří se v minulosti chovali a jednali „špatně“. Pokud by šlo jen o tohle, tak by nebylo legitimní vyvlastňovat ty kapitalisty, kteří například vycházejí vstříc odborům, „starají“ se o své zaměstnance nebo prodávají své výrobky za rozumnou cenu. Proč bychom si ale měli lámat hlavu s takovýmito úvahami?

Vezměme si například společnost, která dodává zbraně do Jižní Afriky, financuje rasistický režim v Izraeli, navrhuje atomové elektrárny nebo modernizuje zbraňové systémy. Na tuto společnost nezaútočíme ani tak kvůli její konkrétní zodpovědnosti za výše vyjmenované věci, ale protože je součástí vykořisťovatelské třídy. Hledisko konkrétní zodpovědnosti se zakládá pouze na volbě strategie a politické motivace. Třídní hledisko je však jediným faktorem ovlivňujícím naše etické rozhodování. Když si toto uvědomíme, tak nám to mnohé objasní. Rozdíl mezi dvěma třídami naší společnosti – neboli příslušnost k jedné z jejích dvou částí, jež jsou nenapravitelně v rozporu, který vyřeší pouze zničení jedné z nich – je morálním základem jakéhokoli činu, který provedeme.

Naproti tomu rozhodování vycházející ze strategických a politických základů nás nutí k množství úvah, které si mohou protirečít. Když se vrátíme k příkladu společnosti, která dodává zbraně do Jižní

Afriky, tak se všechny její vyjmenované činnosti týkají právě tohoto druhu rozhodování a nemají nic společného se základním morálním ospravedlněním.

Aniž bychom si to uvědomovali, tak je to právě oblast morálního rozhodování, která mnohým z nás hází klacky pod nohy. Na nenásilnou masovou demonstraci, ať už je jakkoli protisystémová, se v podstatě díváme jinak. Dokonce i na samotné střety s policií uplatňujeme dvojí metr. Zažíváme při nich totiž bezprostřední realitu konfliktu mezi námi a naším nepřítelem, což nám poskytuje morální alibi. V tomto případě cítíme, že jednáme „správně“, i když se chováme způsobem (ačkoli stále v mezích demokratických možností), se kterým ostatní demonstranti nesouhlasí. I když rozbijeme pár oken a výloh, tak není problém je touto cestou ospravedlnit.

Věci se ale mají jinak, když jednáme sami nebo s našimi soudruhy, kteří nám nemohou poskytnout psychologický „štít“ tak snadno, jako to umí masa demonstrantů. V tomto případě už to totiž není masa, ale jednotlivec, který činí rozhodnutí napadnout nějakou konkrétní instituci. Buď zaútočíme nebo se stáhneme. Buď přijmeme třídní logiku střetu jako zásadní opozici, kterou nelze okleštit ani vyřešit, nebo stáhneme ocas a uchýlíme se k vyjednávání a morálně-jazykovým trikům.

Jestliže vztáhneme ruku na majetek druhých – nebo něco jiného, co také patří našemu třídnímu nepříteli – tak za to musíme přijmout plnou zodpovědnost bez toho, abychom hledali ospravedlnění na základě nějaké kolektivní situace, jako je tomu při demonstracích. Naše morální zvážení potřeby napadnout a zasáhnout nepřítele nemůžeme odkládat do doby, než to probereme s těmi, kteří se podílejí a spoluvytvářejí tuto „kolektivní situaci“. Pokusím se to lépe vysvětlit. Nestavím se proti kontra-informační práci, ani proti úsilí připravovat se na bezprostřední střety. Tato práce je také nutná v boji proti utrpení a vykořisťování. Co mi však vadí, je symbolický (a to výhradně symbolický) charakter těchto aktivit. Měly by přinášet okamžité, i když jen částečné, výsledky, které budou hmatatelné. Především ale musejí vycházet z povstalecké metody, která se zakládá na autonomii, permanentním konfliktu, samosprávně řízených strukturách zdola a odmítnutí zástupců.

Nesouhlasím s tím, že by tyto aktivity neměly překročit hranici – a podle názorů některých lidí se k ní ani přiblížit – přímočarého kritizování a kontra-informování, kterou navíc určují represivní orgány.

V současném stádiu divoké restrukturalizace je možné, či spíše nutné, dělat něco jiného a to něco se musí učinit hned. Myslím si, že toho můžeme dosáhnout přímými útoky na drobné cíle, které reprezentují třídního nepřítele. Tyto cíle jsou docela dobře viditelné v sociální oblasti a pokud nejsou, tak je dobře vedená kontra-informační práce může snadno odhalit.

Nemyslím si, že by se naši anarchističtí soudruzi, kteří by s tímto postupem nesouhlasili – alespoň ne kategoricky. Naopak zde mohou být (a jsou) tací, kteří se na základě zvážení současné politické a sociální situace postaví proti, jelikož v tom nevidí možnost konstruktivního masového vyjádření. Chápu, proč se na to tak dívají, ale to neznamená, že bychom tyto útoky měli nekompromisně odsuzovat.

Pravda je taková, že těch, kteří se od těchto útoků distancují je mnohem méně, než těch, kteří s nimi souhlasí, ale sami je neuskutečňují. Jak je to možné? Věřím, že důvodem je právě to „morální dilema“, které vzniká, když porušíme „práva“ druhých. Obzvláště je to patrné v případě soudruhů, jako jsem já, kteří byli vychováni tak, aby řekli „děkuji“ a „promiňte“ za každé uprdnutí.

Často mluvíme o osvobození našich pocitů. Stejně tak nezřídka řečníme o tom, jak je třeba odmítnou falešné ideály, kterými nás naočkovala buržoazie ve chvílích svého triumfu.

De facto mluvíme o skutečném uspokojení našich potřeb, kterými zdaleka nemyslíme jen takzvané základní potřeby nutné k fyzickému přežití.

Myslím, že pouhá slova k vyjádření této nádherné vize nestačí. V rámci starého konceptu třídního boje, který vycházel z touhy „vzít si“ to, co nám bylo neprávem odebráno (výsledky naší práce), se dalo „mluvit“ (i když už tehdy jsme se s tím daleko nedostali) o rovnosti, tužbách, komunismu a dokonce anarchii. V dnešní době ale kapitál tuto snahu znovu si přivlastnit, co nám bylo ukradeno, přetvořil a začlenil do svého systému. Proto se dnes nemůžeme držet těchto slov a konceptů, které už dávno neplatí.

Čas slov se už pomalu chýlí ke konci. Každým dnem zjišťujeme jak žalostně jsme pozadu – zatímco jsme uzavřeni v ghettu, kde se dohadujeme o věcech, které už dávno ztratily svůj revoluční náboj, tak moc tlačí lidi mazaně a efektivně vpřed k novým obzorům a významům.

Máme před sebou strastiplnou cestu osvobodit se od etiky, tohoto těžkého závaží, které svého času vytvořili v laboratořích kapitalismu a posléze tajně uvázali k zástupům vykořisťovaných lidí. Stěží jsme na jejím počátku.

Alfredo M. Bonanno
Morální dilema

proletarchiv.yolasite.com, získáno 1. 4. 2023
Původně vyšlo v časopise Insurrection č. 5, podzim 1988, Překlad do ČJ neznámý, byly provedeny
drobné stylistické úpravy

anarchistickaknihovna.org